

Провокациите од страна на нашиот јужен сосед се перманентни во текот на последниве 16 години, а се засилија по признавањето од САД на РМ под уставното име кон крајот на 2004 г. Тие се резултат на одбранбената политика која ја води грчката држава, како за името, така и за историјата на Македонија, почнувајќи од античкиот период до денес, а особено за историјата на македонскиот народ поврзана со територии кои денес се дел од Северна Грција. Одбранбениот механизам го градат врз основа на нивната национална доктрина, која вели дека Грци не се само оние граѓани кои живеат во Р Грција, туку сите оние кои се дел од грчката историја или во минатото биле дел од Цариградската патријаршија.

Поаѓајќи од оваа девиза Грција ја присвојува историјата на Византија, присвојувајќи и најголем дел од териториите на Империјата, кои во погоден историски момент би требало да влезат во големата грчка држава (најдобар показател за нивната политика е војната која Грција ја водела за освојување на Мала Азија во 1920-1922 година против Турција). Овој механизам произлегува од неоправданиот страв кој е базиран на мислењето дека со тоа што во македонската национална историја се вклучуваат територии кои денес се наоѓаат во Северна Грција, или на личности кои се родиле и на настани кои се случиле во тој дел, РМ ќе претендира кон нив. Сепак, официјалниот државен врв и политиката на РМ за тоа прашање е јасна, како што е јасно и дека од осамостојувањето до денес таа не покажала никакви аспирации за тие територии. Но, нашата држава и историја не може, а и не смее да се откаже од Гоце Делчев, Крсте Петков-Мисирков, Мирка Гинова и од плејада наши револуционери и интелектуалци кои се родиле на територијата која сега се наоѓа во Р Грција. Во нашата историја би се создала огромна празнина доколку би ги "избришале" настаните како што се: Создавањето на МРО во Солун во 1893 г.; Солунските атентати во 1903 г.; или дека за време на Илинденското востание во 1903 г. Костурскиот револуционерен округ најдобро се подготвил и имал најголем број луѓе под оружје и успеси. Дали би требало да ја премолчине и Граѓанската војна во Грција, учеството и жртвите на огромен број Македонци? Не, но загрижувачки се отстапките кои

се прават на тоа поле, а кои кулминираа со отстранувањето на античките и етничките карти од Воениот музеј и од касарната "Илинден" во Скопје. Вакво класично мешање во внатрешните работи на РМ не смееше да се дозволи, иако Министерството за одбрана, за да ја ублажи ситуацијата, на почетокот тврдеше дека тоа е "сугерирано" од НАТО, за на крај да излезе дека тие ниту имале информации за "спорните карти" ниту, пак, од нивна страна било испратено некакво барање да бидат отстранети. Значи, "добронамерните сугестии и укажување" сепак биле упатени од Р Грција, а нашето МО, за да не ги повреди "националните чувства" на грчките граѓани, со разбирање ги прифати.

Се надеваме дека исти или слични разбирања ќе покаже и грчкото Министерство за одбрана, доколку нашето МО добронамерно укаже и сугерира да се отстранат картите на "голема Грција" од нивните воени музеи, на кои се претендира на дел или, пак, на цела терито-

ЗЕМЈАТА НА МАКЕДОНЦИТЕ

Нема да ја земат никогаш - никогаш земјата на Македонците земјата наша грчка вековното наследство. Земја со која Грција се гордее нема по нејзе да гази тиранин непријател нема да ја земе. За нашата Македонија Грција храбро и цврсто ќе војува против секој освојувач. Војската и морнарицата цврсто го држат копјето за да му одговорат на непријателот со третото големо НЕ!

За да не дојде до недоумица во песните се однесува на Грци

ГРЦИЈА ТРЕБА НЕ МОЖЕМЕ ДА ОД НАШАТА

рија на РМ. Зарем нашите национални чувства не се повредени кога гледаме во какви услови се наоѓа масовната гробница во Лерин од време на Граѓанската војна во Грција, каде се закопани и огромен број Македонци? Ваквите наши барања ќе бидат дочекани како провокација од најнизок вид во Р Грција, дека "историјата и правото" се на нивна страна, и сè ќе заврши така како што заврши протестната нота на МНР на РМ за скандирањата на грчките војници пред грчкиот државен врв и дипломатскиот кор за време на воената парада на националниот празник на Грција 25 март. За Грција овој став е "оправдан" и нема да дозволи мешање во внатрешните работи на земјата, а особено не некој да ѝ ја обвинува војската, која е национален симбол и моќ за сите Грци.

Се поставува прашањето колку и до кој степен ние ќе дозволиме Грција да ни се меша во внатрешните работи, бидејќи тоа е очигледно.

И порано од Грција имало обиди да се влијае врз нашите историчари да сменат делови од националната историја. На 15.1.2007 г. последен пат тоа јавно го искажа министерката за надворешни работи на Грција, Дора Бакојани: "Но, има и други помали разлики кои еднакво се сериозни. Многу е важно да се придржуваме до спогодбата, која предвидува да се избегнуваат провокации и присвојување на симболи, да се грижиме за добрите билатерални односи, што подразбира промена на книгите по историја".

Вакви притисоци и изјави и натаму ќе има. За да знаеме како да им одговориме треба да го погледнеме нивниот образован систем и колку тие се подготвени да извршат промени во него. За таа цел ќе наведеме два примера на делови од грчкиот образован систем, поврзани со делови од нашата историја, многу чувствителни за нас, но и за нив. Двата примера се однесуваат на дополнителни училишни активности, добро

Пишува:
Димитар ЉОРОВСКИ ВАМВАКОВСКИ
постдипломец на Институтот за
национална историја

МАКЕДОНИЈА

Македонија прочуена земјата на Александар ги протера варварите и слободна си сега. Беше и ќе бидеш грчка на гордите Грци ние децата им плетеме венци. Круна од дијаманти за да ги ставите на вашите глави и Македонија пак да ја слави вашата слава. Македонците не можат да живеат поробени и сè да изгубат слободата им останува.

кај читателите: поимот Македонци кои живеат во грчка Македонија.

нува збор за националното воспитување на учениците. Во првиот случај, кој не е единствен (можат да се сретнат слични активности на грчки Интернет сајтови), станува збор за практична работа реализирана пролетта 2001 г. Организирано се вклучувале ученици за подобро да навлезат во својата "национална и локална историја". За оваа дополнителна активност биле избрани училишта од Северна Грција и места во кои претежно живее македонско население или мешано (македонско и грчко доселено). Училишната активност може да се најде на Интернет страницата www.dim-galat.pel.sch.gr, таа се изведувала во две села од Ениџевардарската околија: В'дришта (Милотопоп на грчки) и Кадиново (Галатадес). До 1924 г. двете села биле чисто македонски, но откако во Бугарија биле иселени голем број македонски фамилии, во нив се населиле грчки бегалци од Понд, со што станале мешани населби. Сметаме дека ваквите програми се дел од добро организира-

ќе ги црпат материјалите. Од 59 ученици се формирале 3 групи. Од 17 теми, 2 ни го привлекоа вниманието: Каков беше тогаш составот на населението во Македонија? И кои се двете страни кои се судрија во "Македонската борба"? Крајниот резултат од сработеното требало да се издаде во книга и да се претстави на патронатот на училиштето во В'дришта.

Пред да ги видиме резултатите на учениците од истражувањето и заклучокот на учителите од работата, ќе дадеме наш осврт на тоа што претставуваше "Македонската борба". Периодот 1904-1908 г. во грчката историја е наречен Македонска борба, без кој за грчките историчари тешко би се случило "ослободувањето и обединувањето" на грчка Македонија со Грција за време на Балканските војни. Оваа "војна за ослободување" финансиски, во луѓе, во оружје и на секаков друг начин ја организираше грчката Влада. Се формирале чети од Грци, пред сè, од Критјани, во нив учествувале и поедници од месно македонско население, најчесто поткупено со турски лири. Овие чети не биле повикани од месното македонско население, туку од грчките органи на пропаганда, митрополити, конзули и др. Неупатениот би помислил дека тие биле повикани да се борат против османлиската војска и башибозук. Но, тие тргнале од Атина не со цел да се борат против османлиските власти, туку да се пресметуваат со силите на Внатрешната организација, да го принудат македонското население да се врати под закрилата на Цариградската патријаршија и да му се покаже на светот дека Македонија е влезена во плановите на "голема Грција". Грчките андартти (четници) не избирале средства за постигнување на целта, ги напаѓале македонските села и вршеле жестоки одмазди поради одбивањето на селаните да им се покорат. Во Ениџевардарската околија се воделе тешки борби меѓу грчките андартти и османлиските сили (како сојузници) од една, и четите на Внатрешната организација, предводени од Апостол Петков Терзиев, од друга страна.

Учениците од првата група ги обработувале темите за Ениџевардарското езеро, познато како Блато (сега тоа вештачки е пресушено и е плодна рамнина), за секојдневниот живот во него, и за значењето на езерото во текот на "Македонската борба". Кога учениците го опишувале животот на селаните кои живееле околу езерото никогаш не кажувале за нивната етничка припадност, бидејќи освен неколку гркомански села во Ениџевардарско (македонско население кое ја признавало јурисдикцијата на Цариградската патријаршија, како и македонско грцизирано население од Негушката и Берската околија), и малубројно грчко население доселено од Стара Грција, кое се занимавало со риболов (5-10 отсто од севкупното насе-

ДА РАЗБЕРЕ - СЕ ОТКАЖЕМЕ ИСТОРИЈА

организирани, подготвени и контролирани од повисоките кругови на грчкото Министерство за образование, како и неизбежното влијание на ГПЦ кога ста-

ниот систем за асимилација на Македонците во овие села, кои треба да ја завршат задачата на мешаните бракови преку кои грчката држава се надеваше и се надева дека дефинитивно ќе го асимилира македонското население. Програмата произлегла по иницијатива на училишните совети на двете училишта, и се одлучило заеднички да се обработат темите: Македонската борба 1904-1908 г. и Балканските војни. Причината зошто се обработени токму овие две теми е во "ограничениот материјал во учебниците по историја и во создавањето одбранбен механизам кај децата и одржување на нивниот национален идентитет". Откако темите ги прифатил и обласниот училишен советник Андонис Папу, се пристапило кон изработка на план и организација за реализирање на проектот. Учителите од двете села заклучиле дека најдобар начин да им ги приближат темите на учениците е методот ргојст. На наредните состаноци се одредиле и изворите од кои учениците

ление во оваа област), другите села биле населени со македонско население, кое во најголем дел ја признавало јурисдикцијата на Бугарската егзархија. Со тоа тие за Грците биле Бугари, но ако тие, под сила на оружјето и на законите на андартите ја прифателе Цариградската патријаршија за своја црква, преку ноќ ќе станеле Грци. Откако детаљно го опишале животот на "селаните" околу езерото, заклучок на учениците било дека тие "сепак биле принудени да го напуштат (езерото) кога почнале судирите меѓу Бугарите и Грците". Состојбата на населението значително се влошила во текот на "Македонската борба", но судирот не бил меѓу Бугарите и Грците, туку меѓу вооружените сили на МРО, кои биле составени од чети од месно македонско население (а не Бугари дојдени од Бугарија), и селската милиција, која се формирала на повик на одредена чета кога одредено село ќе се најдело во опасност од грчките андартите, кои во Македонија доаѓале од Грција. Интересно е како учениците го "разбрале" значењето на езерото во текот на "Македонската борба": "Животот на Грците во Македонија во време на Македонската борба бил особено тежок, бидејќи освен со Османлиите требало да се справат и со Бугарите-егзархисти. Бугарите се обидувале на секој начин и со тероризам на своја страна да придобијат што повеќе жители". Учителите повторно субјективно ја претставувале ситуацијата. Очигледна невестина, во тој период Грците, односно андартите не се бореле со османлиските власти, а и бројот на Грците во овој дел од Македонија бил минимален. Четите на МРО никогаш без причина и повод не ги напаѓале Грците, како што тоа го правеле андартите. Како добро објаснување за етничката припадност на населението во Македонија во тој период може да се смета гледиштето на грчкиот антрополог и историчар Анастасија Каракасиду, според кое "првите децении на XX век, главно, се карактеризираат со пропагандна војна меѓу Грција и Бугарија за срцата и за душите на славофоните во Македонија" (Полиња жито, Ридишта крв; 86). Друга невестина во заклучоците е тезата дека "во езерото војуваа Бугари и Грци, додека Турците ја набљудуваа ситуацијата... Сепак, борбата кулминираше со доаѓањето на Телос Аграс. Неговото доаѓање им даде решителност на Грците да ги избркаат Бугарите од Македонија". Сите документи од тој период покажуваат дека андартите делувале во координација со османлиските сили. Откако увиделе дека сами не се способни да ги потиснат четите на МРО од Блатото, тие настапиле заедно со османлиската војска,

користејќи и тешка артилерија со цел да се поразат комитите. Било јасно дека четите не ќе можат да ѝ се спротивстават на толкава сила, па за да нема голем број жртви се повлекле од Блато кон Ниџе и Мариово, но не ја напуштиле Македонија, како што било претставено во "резултатите" од истражувањето, бидејќи тие биле месни жители. Борбите не се воделе за да се завладе со езерото, туку да се уништи комитската база од која се контролирал голем простор во околината, сè до Солун, а таа била и пречка за подлабоко андартско навлегување во Македонија.

Втората група ученици ги проучувала "хероите на Македонската борба". Тие ги наброиле најзначајните учесници меѓу андартите, а дале кратка биографија и физички опис на најбитните кои се бореле во Ениџе-вардар. Карактеристично е тоа што од наброените Маке-

дономахи (борци за Македонија, како што ги нарекуваат Грците), речиси сите се Грци, но не по потекло од Македонија, туку од Стара Грција. Со биографија ги опишале Телос Аграс, роден во Пелопонез, офицер во грчката војска; Иоанис Деместихас, роден во Грција, офицер на грчката воена морнарица. За нас особено е интересен Гонос Јотас, по потекло Македонец, но поткупен од грчката пропаганда се борел на нивна страна. Интересно за Јотас е дека бил прв братучед на Апостол Петков Терзиев (Tasos Kostopoulos, Ta istorika, бр.45, дек. 2006, 4001) и денес тој е херој за грчките ученици, додека кај нас тоа е Ениџевардарското сонце Апостол Петков Терзиев.

Третата група дала општа слика за ситуацијата во Македонија во периодот 1904-1908 г. и за Балканските војни 1912-1913 г. Збунувачки делуваат стилот на пишување и заклучоците, односно како текстот да го напишале менторите на учениците. За нас и за нашата национална гордост и чувства особено предизвикувачки звучи реченицата

"Македонската борба (1904-1908), значи беше борба за Македонија, тоа беше последната и најкритичната етапа во обидот на Грците да ја ослободат областа". Од кого Грците ја ослободиле Македонија? Од Македонците? Бидејќи е очигледно дека за време на "Македонската борба" тие војувале со силите на МРО, а не против османлиската војска. Крајот на грчката вооружена интервенција во Македонија во 1908 г. за учениците претставувал и крај на "обидот на Бугарите да ја изменат националната свест на жителите во Македонија". Повторно апсурдна ситуација, зарем до 20-тите години на XX век доминантно население во грчка Македонија не биле Македонците?! Дали со припадноста кон одредена црква се одредува националната свест на еден народ или во тој период Грците, како и Бугарите, стравувале дека меѓу македонското население се пробивала свеста за одделен македонски етнос. Реалност која и денес Грција не сака да ја прифати, со тоа што не го признава постоењето на македонско национално малцинство во северните делови од својата земја.

За да бидат конечни впечатоците за "Македонската борба" учениците го посетиле и Музејот на Македонската борба во Солун. За време на посетата тие ги набљудувале ликовите на Македонмахите, облеките и оружјето, плановите на Ениџевардарското езеро, при што во главите им се појавувале мислите: "Што ќе се случеше, ако не се случеше Македонската борба? Помисливме дека Македонија и ние можеби денес немаше да бидеме ослободени. Можеби Грција денес ќе беше мала држава без влијание на своите соседи. Помисливме како ќе се чувствуваа Грците кои би живееле поробени. Ништо немаше да биде како денес. Набљудувајќи ги ликовите на Македонмахите разбравме дека ним им должиме голем дел од нашата слобода. Се чувствувавме чудно и гордо за ова. Прашањето кое ни се појави во главите беше што ние ќе правевме ако се најдеме на нивно место. Веруваме дека ќе се чувствувавме горди да се бориме за слободата на Грците и на Македонија".

На крај од проектот учениците дале и неколку песни кои ги пеат за училишни патронати и паради, организирани за националните празници на Грција. Од десеттината песни од горенаведениот Интернет сајт, две привлекуваат внимание. Тоа се истите песни кои пред извесно време ги извикуваа грчките војници на воената парада пред грчкиот претседател Папуљас, а кои најчесто учениците во грчка Македонија ги учат во училиштата, појави кои не треба да нè чудат, бидејќи во Грција се многу чести.